

werking met Vogelbescherming Nederland en de Nederlandse Ornithologische Unie (NOU). De dag is bedoeld voor alle vogelaars van Nederland en iedereen met een hart voor vogels en natuur in het algemeen. Naast het SOVON-programma is er een parallelprogramma dat wordt ingevuld door de Stichting Veldonderzoek Flora en Fauna (VOFF) in de bovenzaal. Het jeugdprogramma, een excursie door de Ooijpolder, wordt georganiseerd door de Wildzoekers (opgave vooraf noodzakelijk). Definitief programma volgt op sovon.nl. De locatie is vijf minuten lopen vanaf station Nijmegen. Toegang is gratis.

Zo 7 december: Waterland-Oost ochtend-fietsexcursie

We bezoeken Polder IJdoorn, Kinsel en Kinseldam en fietsen daarna verder over de dijk langs De Munt, Barnegat, Uitdammerdie, De Nes en eventueel Marken. Via de Oosterpoel, Gouwzee, Binnenbraek, Zuiderwoude en de Popperdammergouw keren we terug naar Amsterdam. Dit belooft een interessante ochtend!

Excursieleider: Frank van Groen, 020-7762160, groen583@zonnet.nl

Verzamelen: Molen De Gooijer

Zo 18 januari 2009: Brettzone en Inlaagpolder ochtend-fietsexcursie

Genzen kijken, Waterpiepers zoeken, onderweg een Slechtvalk...

Excursieleider: Evert Pellenkoft, 020-6279257, swift.wit@hccnet.nl

Verzamelen: Stadsdeelkantoor Westerpark

Za 9 of Za 16 mei 2009: Big Day VWGA

Nadere informatie volgt.

Vacatures

Hanna Hirsch

De VWGA zoekt op korte termijn een nieuwe webmaster. Veel nieuwe leden melden zich aan via dit medium. Ook voor lezingen, excursies en ander nieuws is het belangrijk dat de website actueel gehouden wordt. Wie heeft hier handigheid in en wil er tijd aan besteden?

Ook zijn we nog op zoek naar iemand die 4 à 5 lezingen per jaar wil organiseren. Een leuke en interessante taak, waarbij jij kan bepalen wie er komt.

En wie wil, tot de komende Algemene Ledenvergadering (voorjaar 2009), de waarnemingen van AVN invoeren op waarneming.nl van degenen die dat niet zelf doen?

Als je geïnteresseerd bent in één van deze taken, hoor ik het heel graag van je!

Hanna Hirsch, 020-6462240, hirsch@xs4all.nl

Broedvogels op de Kinseldam in 2008

Frank van Groen

Vanaf 2003 is de Kinseldam, ook wel Hoekelingsdam genoemd, een belangrijke vogelbroedplaats in de regio Amsterdam. Aanvankelijk broedden er vooral Visdieven en pleviertjes. De laatste jaren ontwikkelt het gebied zich tot een steeds belangrijker broedplaats voor meeuwen en ganzen. Vooral voor meeuwen lijkt de Kinseldam een 'aanzigende werking' te hebben. Sinds het ontstaan van de dam zijn andere kolonies leeggelopen of zelfs verdwenen. Een voorbeeld hiervan is het vrijwel verdwijnen van visdieven- en kokmeeuwenkolonies in de Zaanstreek, zoals die in het Oostzanerveld en in Varkensland. Ook de meeuwenkolonie bij knooppunt Holendrecht is vrijwel verdwenen. Bij de Arena is nog wel een kokmeeuwenkolonie aanwezig (met 1 à 2 paar Zwartkopmeeuwen) en ook in de Venserpolder broedden in 2008 nog Kokmeeuwen (mededelingen Willem van der Waal op AVN).

FOTO: WILLIAM PRICE, KINSEL, 16 JUNI 2008

Historie en beheer In juni 2002 is begonnen met de aanleg van de Kinseldam. De Kinseldam ligt voor de Waterlandse kust ter hoogte van het Kinselmeer en IJdoorn. De dam is bedoeld als luwtedam en is 1600 meter lang. In mei 2005 is de dam opgeleverd aan beheerder Staatsbosbeheer en kon de natuur haar werk gaan doen. Door het ontstaan van plassen als gevolg van inklinking, het aanwezige reliëf en het opduiken van veenbulten is een gevarieerde begroeiing ontstaan. Tot en met 2007 zijn 188 soorten planten vastgesteld op de dam. Aanvankelijk was het plan de Kinseldam niet actief te beheren. De afgelopen jaren is enkele malen door vrijwilligers wilgenopslag van de Kinseldam verwijderd. Deze kaalplukacties werden georganiseerd door de Commissie Bescherming van de Vogelwerkgroep Amsterdam in samenwerking met Staatsbosbeheer. Het laatst gebeurde dit op 19 januari 2008. Het idee hierachter is dat pioniervogels zo langer de dam als broedgebied kunnen blijven gebruiken. Ondanks de kaalplukacties raakt de dam steeds verder begroeid, waardoor superpioniers als pleviertjes en Dwergsterns inmiddels verdwenen zijn als broedvogel.

Methode De kolonievogels en zeldzame broedvogels op de Kinseldam worden al vanaf het ontstaan van de dam geteld in het kader van het LSB-project van SOVON. Dit Landelijk Soortenonderzoek Broedvogels heeft tot doel de aantallen van kolonievogels en zeldzame broedvogels in Nederland in kaart te brengen.

De Kinseldam ligt in het IJmeer en herbergt verschillende kolonies van meeuwen en sterns. Het IJmeer is een speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn. Reden genoeg om de ontwikkelingen op de Kinseldam goed in de gaten te houden. De vogels werden geteld vanaf de Uitdammerdijk. Het zuidelijk deel van de dam is minder goed te zien vanaf dit punt, maar de

vogelkolonies bevonden zich in 2008 vooral op het centrale en noordelijke deel van de Kinseldam. Hierdoor kon het aantal aanwezige vogels toch goed worden geteld cq. geschat.

Met ingang van 2008 is ook het aantal broedparen van de Grauwe Gans op de Kinseldam geteld. Over deze soort is veel te doen en het is goed te weten om welke aantallen het nu eigenlijk gaat.

Om enige zekerheid over broeden te krijgen tellen waarnemingen pas vanaf een bepaalde datum, de zogenaamde datumgrens. Deze datumgrens is belangrijk om doortrekkers te kunnen uitsluiten als broedvogel. Voor de meeste meeuwen en sterns is de datumgrens 20 mei. Voor kolonievogels als meeuwen en sterns wordt het aantal broedparen bepaald door het hoogst getelde aantal volwassen vogels na de datumgrens te delen door anderhalf. Er wordt hierbij vanuit gegaan dat nooit alle vogels tegelijk op de kolonie aanwezig zijn (Van Dijk et al, 2004).

Resultaten 2008

In maart 2008 vestigden zich de eerste Kokmeeuwen en Kleine Mantelmeeuwen. De Kinseldam was aanvankelijk nog vrij kaal en de vogels waren goed te zien. Door het relatief koude voorjaar kon de begroeiing zich niet al te snel ontwikkelen waardoor tot eind april nog redelijk goed viel te tellen. Daarna was het door de opgeschoten begroeiing onmogelijk het aantal aanwezige vogels exact te bepalen. De aanwezige aantallen zijn daarom in mei zo goed mogelijk ingeschat.

Tabel 1. LSB-soorten en Grauwe Gans op de Kinseldam

soort	jaar	2008	2007	2006	2005	2004	2003
Grauwe Gans		100	?	?			
Indische Gans		1	1				
Brandgans		32	17	7			
Smient				1	1		
Kluut			21	26	18	28	10
Kleine Plevier				3	2	2	1
Bontbekplevier				2	1	2	3
Strandplevier				1	2	1	2
Zwartkopmeeuw		160	140	16	6	1	
Zilvermeeuw		15	9	4	1		
Kleine Mantelmeeuw		150	60	30	3		
Kokmeeuw		2000	1400	1350	1200	160	
Visdief		30	600	1050	500	830	170
Dwergstern				4	1	1	2

In Tabel 1 wordt een overzicht gegeven van het aantal broedparen van de LSB-soorten op de Kinseldam in de afgelopen zes jaar. Daarnaast is met ingang van 2008 ook de Grauwe Gans geteld. Deze soort broedde in 2006 en 2007 ook al op de Kinseldam, al bestaat de indruk dat de aantallen toen lager waren dan in 2008. Sinds 2007 broeden Bontbek-, Kleine en Strandplevier en Dwergstern niet meer op de dam. In 2008 liep het aantal Visdieven gevoelig terug. Op de volgende pagina worden de resultaten per soort kort toegelicht.

Grauwe Gans Naast groepen niet-broedende vogels werden in maart 100 paar geteld op en bij de Kinseldam. Op 14 april bezochten mensen van SBB de dam om de nesten van de Grauwe Gans te verstoren. Zij telden 75 nesten, waarvan een flink deel onder water was gelopen als gevolg van het instellen van het hogere zomerpeil in het Markermeer/IJmeer door Rijkswaterstaat. Gezien de onoverzichtelijkheid van het terrein en de grootte van het gebied zullen toen zeker nesten zijn gemist.

Indische Gans Net als in 2007 was in 2008 een paartje aanwezig op de dam. Later in het broedseizoen werd de op wacht staande gant regelmatig gezien. In 2007 was het mogelijk het vrouwtje te zien broeden op het nest. In beide jaren werden geen jongen gezien.

Brandgans 2006 was het eerste jaar dat de Brandgans op de Kinseldam broedde. De stand nam snel toe van 7 paar in 2006 via 17 paar in 2007 tot 32 paar in 2008. Deze soort neemt in heel Nederland, en daarbuiten, spectaculair toe als broedvogel. Later in het jaar werden meerdere paren met pullen gezien.

Kluut In 2008 werden veel minder Kluten op de dam gezien dan in voorgaande jaren. Er werden voor het eerst in zes jaar geen broedende vogels opgemerkt. De Kluten die in 2008 op de Kinseldam verbleven betreffen waarschijnlijk broedvogels van de nabijgelegen IJdoornpolder en Kinsel.

Zwartkopmeeuw In maart werden de eerste Zwartkopmeeuwen op de Kinseldam gezien. In verhouding kwam de hoofdmoot later aan dan bij de veel talrijkere Kokmeeuw. Zo waren er op 13 maart 25 exemplaren aanwezig en op 10 april pas 44. Daarna liep het aantal snel op tot 230 op 28 april. De datumgrens voor de Zwartkopmeeuw is 1 mei. Op grond van het getelde aantal adulte vogels wordt de stand in 2008 geschat op 160 paar. Dit betekent opnieuw een toename ten opzichte van het toch al onwaarschijnlijk hoge aantal van 140 paar in 2007. Het is moeilijk voor te stellen dat het in 2006 pas om 16 paar ging. Het begint langzaam maar zeker te wennen dat deze fraaie meeuw tot in de wijde omgeving van de Kinseldam een regelmatige verschijning is geworden in het voorjaar. De Zwartkopmeeuwen broedden in 2008 tussen de Kokmeeuwen op het centrale deel van de dam en het smalle noordelijke deel van de dam.

Verdere toename van Zwartkopmeeuw op de Kinseldam

FOTO: FRANK COENJAENS, 6 JUNI 2008

Zilvermeeuw Ten zuiden van de kokmeeuwenkolonie op het centrale deel van de dam hebben, verspreid tussen de Kleine Mantels, naar schatting 15 paar Zilvermeeuwen gebroed. De Zilvermeeuw broedt sinds 2005 op de Kinseldam en het aantal broedparen van deze soort neemt langzaam doch gestaag toe.

Kleine Mantelmeeuw Het aantal op de dam aanwezige volwassen Kleine Mantelmeeuwen groeide snel in de loop van het voorjaar, van 8 vogels op 3 maart, via 35 exemplaren op 13 maart, 85 op 29 maart, 175 op 10 april tot een maximum van 243 exemplaren op 12 mei. Na de datumgrens (20 mei) werden op 23 mei 225 adulte vogels geteld. De meeste vogels waren goed te zien omdat de kolonie zich op een relatief spaarzaam begroeid gedeelte van de dam, ten zuiden van de centraal gelegen kokmeeuwenkolonie, bevond.

Vaak zat op één van de palen, die op dit gedeelte van de dam staan, een wakende Kleine Mantel. Later in het seizoen werden tientallen pullen gezien.

Kokmeeuw Het aantal Kokmeeuwen liep in de loop van maart snel op. Op 10 april werd het aantal geschat op 4500 exemplaren. Later in het jaar was het moeilijk om de vogels goed te tellen. Op 23 mei ging het om ongeveer 3000 vogels. Op dit aantal is de schatting van 2000 paar uit Tabel 1 gebaseerd. Het betreft een behoorlijke toename ten opzichte van de voorgaande jaren. De Kokmeeuwen broedden vooral op het centrale deel van de dam. Hier schoot de begroeiing, bestaande uit onder andere Fluitenkruid en Harig Wilgenroosje, hoog op in de loop van mei. Ook de smalle en minder dicht begroeide noordpunt was grotendeels bezet door Kokmeeuwen. Naar schatting eenderde van de kolonie bevond zich op dit smalle noordelijke deel van de Kinseldam. Op het strand van de Kinseldam aan de rand van de kolonie waren in juni honderden juveniele Kokmeeuwen te zien.

Visdief Alleen op het noordelijkste deel van de smalle noordpunt van de Kinseldam hebben in 2008 Visdieven gebroed. Ze vestigden zich pas vrij laat. Zo waren er op 28 april pas 27 exemplaren aanwezig. Naar schatting ging het in 2008 om slechts 30 paar. Dit betekent een enorme afname ten opzichte van de 600 paar in 2007. Waarschijnlijk hebben de Visdieven elders een – mij onbekende – geschiktere broedlocatie gevonden.

Literatuur

Bruin, E. de, 2007. Opmars van de Zwartkopmeeuw. In: De Gierzwaluw, jg. 45 (2) september 2007. Vogelwerkgroep Amsterdam.

Dijk A.J. van, Hustings F. & Van der Weide M. 2004. Handleiding Landelijk Soortenonderzoek Broedvogels. SOVON, Beek-Ubbergen.

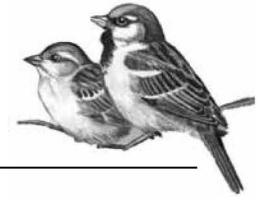
Groen, F. van, 2005. Drie jaar Kinseldam. In: Tussen Duin & Dijk 4: 4-7.

Groen, F. van, 2006. Broedvogels van de Kinseldam in 2006. In: De Gierzwaluw, jg. 44 (3) december 2006.

Vogelwerkgroep Amsterdam.

MUS-sen in Groot-Amsterdam

Ellen de Bruin

Veel gebieden in Nederland worden geïnventariseerd op vogels. Echter, dit zijn vooral die gebieden die qua natuurwaarden aantrekkelijk zijn. Inventariseren in de stad is immers niet populair: weinig spannende soorten, lage aantallen, geluidsoverlast en veel mensen om je heen. Toch is het interessant meer inzicht te krijgen in de aanwezigheid en ontwikkeling van stadsvogels. Want welke vogelaar wordt niet bestookt door familie, vrienden en collega's met de vraag: hoe staat het nu met de Huismus?

Vandaar dat SOVON Vogelonderzoek Nederland in 2007 een nieuw project startte: Meetnet Urbane Soorten, kortweg MUS. Doelstellingen zijn het volgen van de aantalonwikkeling van alle broedvogelsoorten in stedelijke gebieden, het vastleggen van (veranderingen in) de verspreiding ervan en het verzamelen van dichtheidscijfers.

Vanwege de geringe tijdsbesteding en de relatief gemakkelijke herkenbare soorten in de stad is de telmethode laagdrempelig en voor veel vogeltellers geschikt. Enige basiskennis is wel handig, maar een doorgewinterde vogelaar hoeft je er niet voor te zijn. Op deze manier probeert SOVON zoveel mogelijk gebieden 'dekkend' te krijgen en meer te weten te komen over broedvogeltrends in stedelijk gebied.

Het tweede jaar van het nationale stadsvogelmeetnet is inmiddels alweer achter de rug en er is een online MUS-vogelcursus ontwikkeld. De resultaten van de MUS-tellingen gaan, naast losse – zekere – waarnemingen van broedgevallen, ook gebruikt worden voor de broedvogelatlas van Noord-Holland.

Methode De MUS-methode gebruikt punttellingen, analoog aan de methode van het Punt Transect Tellingen-project voor wintervogels (PTT). Ieder telgebied is gebaseerd op een postcode en heeft minimaal 8 en maximaal 12 telpunten die tenminste 200 meter uit elkaar liggen. Per telpunt wordt exact vijf minuten lang vogels geteld. Alle individuele vogels – inclusief exoten – worden geteld, behalve overvliegende vogels zonder terreinbinding. Per seizoen zijn er drie tellingen, resp. in de periode 1-30 april, 15 mei-15 juni en 15 juni-15 juli. Tussen de tweede en de derde telling dient minimaal een week tijd te zitten. De eerste twee tellingen zijn (vroeg) ochtendtellingen; de laatste telling is een avondtelling. Iedere telling beslaat om en nabij anderhalf uur. Alle gegevens worden digitaal ingevoerd op de SOVON-website.

Op de website is het mogelijk zelf een postcodegebied uit te kiezen. Daarbij valt op dat het ene gebied een meer stedelijk cq. landelijk karakter kent dan het andere. De telpunten worden echter geplaatst in het urbane gebied. Dit maakt het mogelijk om uit het geheel conclusies te trekken over (broed-) vogels in stedelijk gebied.

Interpretatie van gegevens uit punttellingen is echter lastige materie. SOVON zelf werkt met